Asiantuntijan tiedot:
Aziza Hossaini
aziza.hossaini@gmail.com
puh. 0442991165

25.11.2020

Eduskunnan hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Asia: HE 208/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi

Kiitän mahdollisuudesta tulla kuulluksi tässä tärkeässä asiassa. Vakaan, turvallisen ja hyvinvoivan Suomen kannalta on olennaista, että maassamme asuvat ihmiset tuntevat itsensä osaksi tätä yhteiskuntaa ja kantavat yhteisiä perusarvoja. Onnistunut kotouttamisprosessi on avain, millä muualta Suomeen muuttaneet pääsevät tasavertaiseksi yhteiskunnan jäseneksi.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteutus

Johdonmukainen ja kattava alkukartoitus on asiakaslähtöisen kotoutumissuunnitelman laatimisen kannalta olennaisin asia, joten siihen tulisi ehdottomasti kiinnittää erityistä huomiota. Alkukartoitus tulisi tehdä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Esimerkiksi kiintiöpakolaisten kohdalla viimeistään kuukausi maahantulon jälkeen. Turvapaikan hakijoiden kohdalla olisi hyvä harkita voitaisiinko alkukartoitus osittain toteuttaa jo heti maahantulon jälkeen, riippumatta siitä miten heidän oleskelulupansa käsittely lopulta tulee etenemään. Tämä edesauttaisi mm. henkilöiden yhteiskunnallisesti hyödynnettävän osaamistason kartoittamista hyvin varhaisessa vaiheessa.

Olen tavannut työssäni paljon ihmisiä, jotka ovat joutuneet odottamaan kuukausia päästäkseen alkukartoitukseen. Liian hidas alkuprosessi passivoi kohdehenkilöitä, laskee heidän motivaatiotaan kotoutua ja aiheuttaa mielenterveysongelmia. Tällä hetkellä Suomessa on henkilöitä, joiden turvapaikkaprosessi on kestänyt jopa 7 vuotta eivätkä he siten ole edelleenkään minkäänlaisen alkukartoituksen tai kotouttamissuunnitelman piirissä. Myönteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen he joutuvat vielä odottamaan jopa useita kuukausia lisää päästäkseen kotouttamispalveluiden piiriin. Näin pitkän ajan jälkeen on henkilön kotouttamispalveluiden vastaanottamiskyky ja motivaatio alentunut merkittävästi, mikä antaa hyvin huonot lähtökohdat enää kotouttamisen onnistumiselle.

Suurimmalle osalle, joille alkukartoitus ja kotouttamissuunnitelma on tehty, on näiden tarkoitus jäänyt epäselväksi. Ennen alkukartoitusta asiakkaalle tulisi lähettää mieluummin hänen omalla äidinkielellään kattavat tiedot alkukartoituksen ja kotouttamissuunnitelman tarkoituksesta, tavoitteista ja käytännön toteutuksesta. Luku- ja kirjoitustaidottomien varalle olisi hyvä tehdä myös selkeitä opasvideoita. Näin prosessi käynnistyy myös kustannustehokkaasti, kun jokaisen asiakkaan kanssa ei tarvitse lähteä selittämään asioita nollasta. Asiakkaiden

Asiantuntijan tiedot:
Aziza Hossaini
aziza.hossaini@gmail.com
puh. 0442991165

25.11.2020

tulisi ymmärtää, miksi alkukartoitusta ja kotouttamissuunnitelmaa tehdään. Silloin he voivat valmistautua viranomaistapaamiseen paremmin. Tässä koulutettujen ja virallistettujen tulkkien käyttäminen tulisi olla pakollista, jotta vältytään väärinymmärryksiltä ja varmistutaan oikeellisten tietojen välittyminen puolin ja toisin.

Kotouttamissuunnitelma tulisi olla asiakaslähtöinen ja se tulisi suunnitella tehdyn kattavan alkukartoituksen pohjalta. Näin jokaiselle henkilölle saataisiin hänelle tehokkaimmin sopiva oma kotouttamispolku ja resurssien kohdentaminen voidaan toteuttaa tavoitepohjaisesti.

Monikielisen yhteiskuntaorientaation toteuttamiskieli

Yhteiskuntaorientaatio tulisi aina pyrkiä järjestämään asiakkaiden omalla äidinkielellä, lähiopetuksena ja kattavasti. Erikoistuneena oikeustulkkina ja yhteiskuntaorientaation kouluttajana kokemukseni pohjalta en suosittele, että tässä vaiheessa kotoutumista turvaudutaan tulkkeihin. Kyseessä on dialogiin pohjautuva iso oppikokonaisuus, jossa keskustellaan arvoista, lainsäädännöstä, ihmisoikeuksista ja muista laajoista ja merkittävistä kokonaisuuksista, joiden tulkkaaminen on hyvin haasteellista. Ensisijaisesti tulisi pyrkiä käyttämään kouluttajia, jotka hallitsevat koulutettavan äidinkielen suoraan. Näin kouluttaja kykenee suoralla välittömällä dialogilla selventämään kulttuurisista eriäväisyyksistä johtuvat käsitteet. Mikäli opetus tehdään tulkin välityksellä, on riski että suhde kouluttajan ja koulutettavan välille jää kapeaksi, välitettävän sanoman merkitys kapenee ja koulutuksen eteneminen merkittävästi hidastuu. Mikäli hyvin harvinaisten kielten kohdalla joudutaan kuitenkin käyttämään tulkkia, tulisi varmistaa tulkin laadukkuus esimerkiksi käyttämällä vain rekisteröityjä oikeustulkkeja ja korkeakoulutettuja tulkkeja.

Monikielisen yhteiskuntaorientaation muu toteuttaminen

En suosittele, että yhteiskuntaorientaatio olisi mahdollista suorittaa kokonaan itseopiskeluna. Kyseisessä oppikokonaisuudessa käydään paljon asioita läpi, jotka herättävät varmasti ristiriitaisia tunteita ja paljon kysymyksiä koulutettavassa, erityisesti jos henkilö on tullut täysin vastakohtaisesta kulttuurista. Näitä aiheita voivat olla esimerkiksi naisten oikeudet, seksuaalioikeudet, lasten oikeudet, vanhempien velvollisuudet, yhdenvertaisuus, uskonnonvapaus ja ihmisoikeudet ylipäätään. Henkilön lähtötason käsitys näistä asioista voi olla hyvin vakavasti vääristynyt. Tästä johtuvista heränneistä ristiriitaisista tunteista ja kysymyksistä koulutettavan pitäisi päästä puhumaan ammattikouluttajan kanssa. Pahimmassa tapauksessa kokonaan itseopiskeluna toteutettu yhteiskuntaorientaatio aiheuttaa ahdistuneisuutta ja väärinkäsityksiä koulutettavalle ajaen hänet etsimään kysymyksilleen vastauksia aiemman yhteiskunnan ja kulttuurin oppien ja tapojen mukaisesti. Tämä tarkoittaa lähes aina kysymistä oman yhteisön vanhimpien, uskonoppineiden ja Suomessa pitkään asuneiden joukosta. Riski

Asiantuntijan tiedot:
Aziza Hossaini
aziza.hossaini@gmail.com
puh. 0442991165

25.11.2020

väärien tietojen ja ennakkoluulojen välittämisestä kasvaa monin kertaiseksi. Täyden itseopiskelun hyväksyminen voisi täten mahdollistaa myös tarkoituksellisen väärän tiedon levittämisen, mikä johtaa viranomaisten kontrollin katoamiseen henkilön tosiasiallisesti kotouttamisprosessin onnistuneisuudesta.

Omakielisille yhteiskuntaorientaation kouluttajille tulisi asettaa selkeät vaatimukset ja kouluttajan nimike tulisi suojata lailla. Muuten yhteiskuntaorientaation kouluttajille tapahtuu sama asia, joka tapahtui tulkeille. Epäpätevät ja osaamattomat henkilöt valloittavat markkinat. On olemassa iso riski, että kouluttajaksi pääsevät ihmiset, joilla ei ole riittävä osaamista näin vaativan ja olennaisen oppikokonaisuuden opettamiseen. Kouluttajan tehtävä on siirtää asenteita ja arvoja, ei pelkästään substanssiosaamista. Yhteiskuntaorientaation kouluttajan tulisi olla henkilö, joka on

- käynyt kouluttajan koulutuksen (jonka tähän asti Pakolaisapu ry on järjestänyt)
- osaa suomea ja koulutettavien äidinkieltä sujuvasti
- vähintään Suomessa suoritettu alempikorkeakoulututkinto
- nuhteeton, eli ei tuomittu rikoksista
- omaksunut, sisäistänyt ja sitoutunut noudattamaan suomalaisia arvoja ja lainsäädäntöä, vaikka ne olisivat ristiriidassa hänen oman vakaumuksensa kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriön tai opetushallituksen toimesta tulisi luoda yhteiskuntaorientaation kouluttajien virallinen yhteiskunnallinen rekisteri, josta viranomaiset voivat tilata luottamuksellisin mielin suoraan heille sopivan kouluttajan.

Lisäksi suosittelen lopputentin järjestämistä koulutettaville. Tentti voisi olla suullinen ja verkossa tapahtuvan tenttilomake. Pidän tenttiä tärkeänä, koska se korostaa oppikokonaisuuden merkitystä. Yhteiskuntaorientaation pääpiirteiden osaaminen tulisi olla yksi edellytys kansalaisuuden saamiselle.

Asiantuntijan tiedot:
Aziza Hossaini
aziza.hossaini@gmail.com
puh. 0442991165

25.11.2020

Muut huomiotavat asiat aiheeseen liittyen

Kotoutumisessa tulisi ensisijaisesti keskittyä suomen kielen oppimiseen, suomen kulttuurin, lain ja arvojen ymmärtämiseen. Koulutus tulisi olla intensiivinen ja kielen oppimista tulisi yhdistää työn tekemiseen. Tällä hetkellä esimerkiksi kielikurssien välillä on pitkiä taukoja. Asiakas unohtaa opitut asiat, kun hän ei pääse käyttämään ja harjoittelemaan kieltä. Jos kurssien välillä tulee pitkää taukoja, asiakkaalle tulisi järjestää etäopetuksia, työharjoittelua ja mieluummin palkallista työpaikka.

Vanhempien ja koko perheen kotoutumisen tukeminen edistää myös lasten kotoutumista. Työssäni olen havainnut, että vanhempien kotouttamiseen ei panosteta riittävästi. Kotoutumispalveluiden tavoitteena on tukea maahanmuuttajan omaa toimijuutta suomalaisessa yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla. Maahanmuuttajien vanhempien kotouttamiseen tulisi kiinnittää huomattavasti enemmän huomiota. Haitalliset kulttuuriperinteet, kuten naisten ja tyttöjen alempi asema, pakkoavioliitot, kunniaväkivalta ja tyttöjen ja poikien silpominen siirtyvät sukupolvesta toiseen erityisesti niiden vanhempien kautta, jotka eivät ole kotoutuneet suomeen ja jotka eivät ymmärrä suomalaisia arvoja eivätkä osaa kieltä. Henkilö voi olla korkeastikin kouluttautunut ja edennyt työurallaan merkittävään asemaan, mutta hänen arvomaailmansa peilaa edelleen voimakkaasti vanhemmilta siirtynyttä ja opittua. Kotouttamisessa tulisi pyrkiä jatkuvasti saamaan sekä käytännössä, että henkisesti maahanmuuttajia yhteiskuntamme täysjäseneksi.

Maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyvät käsitteet (ensimmäisen polven maahanmuuttaja, toisen polven maahanmuuttaja, henkilö, jonka jompikumpi vanhemmista on maahanmuuttaja jne.) luovat itsessään esteitä suomalaiseen yhteiskuntaan kiinnittymiselle ja kotoutumiselle. Maahanmuuttaja on ihminen, yksilö, eikä osa mitään homogeenista ryhmää. Maahanmuuttajien toiseuttaminen yhdeksi massaksi, katsomatta henkilöihin yksilöinä, lisää maassamme segregaatioita, ennakkoluuloja, vihaa ja vaarantaa maamme vakautta ja turvallisuutta. On tärkeää erottaa ongelmalliset yksilöt heistä, jotka haluavat jakaa suomalaisen yhteiskunnan arvot ja kyettävä toteamaan, että maahanmuuttajaksi joutuminen ei poista ihmisen pahuutta tai hyvyyttä. Molempia on joukossa ja nämä pitää kyetä julkisessakin keskustelussa erottamaan, jotta ongelmiin voidaan aidosti puuttua ja kotoutuneet sekä kotoutuvat eivät aiheetta leimaannu ongelmallisiksi.

On ymmärrettävää kutsua minun kaltaistani ihmistä, joka on muuttanut toisesta maasta Suomeen maahanmuuttajataustaiseksi. Mutta minun mahdolliset lapseni, jotka syntyvät tässä maassa ovat suomalaisia ja kasvavat täysin suomalaisen yhteiskunnan arvojen ympäröimänä altistuen ainoastaan niille. Kaikkien Suomessa syntyneiden maahanmuuttajataustaisten jälkeläisten nimeäminen

Asiantuntijan tiedot:
Aziza Hossaini
aziza.hossaini@gmail.com
puh. 0442991165

25.11.2020

maahanmuuttajataustaisiksi, heidän laittaminen esimerkiksi S2-ryhmään oletuksen perusteella (esim. perustuen sukunimeen tai vanhempien kielitaitoon) lisää eriarvoisuutta ja segregaatiota. Epätarkoituksenmukaiset eronteot ”meihin” ja ”muihin” luovat myös maaperää syrjinnälle, joka saa lopulta henkilön asettamaan itsensä ”muihin” ja ajaen kohti poikkeavien arvomaailmojen sisäistämistä. Tämä pahimmassa tapauksessa aiheuttaa eräänlaisen käänteisen kotoutumisen, jossa suomalainen nuori ajetaan ajattelemaan, että hän ei ole yhteiskunnan täysi jäsen eikä hänestä koskaan tule sellaista. Hyväksyntää tällöin usein haetaan toisista ulkopuolisista yhteisöistä – ulkopuolisista, eli arvoiltaan vastakkaisista yhteisöistä. Siksi myös kotoutumista edistävässä politiikassa on olennaista kiinnittää huomiota myös käytettävään sanastoon.

Kunnioittavasti

Aziza Hossaini

Aziza Hossaini

Yhteiskuntaorientaation kouluttaja ja kotouttamisen asiantuntija, oikeus- ja mielenterveystulkki, kääntäjä